

Kolonie Europejczyków – podbój i wyszuk

Uczeń wie na zakończenie cyklu lekcji

Podporządkowanie obcych kultur

Przed przybyciem Europejczyków w Ameryce Południowej i Środkowej istniały trzy duże kultury: Aztecy, Inkowie i Majowie. Zostały one w krótkim czasie podbite przez Europejczyków dzięki wykorzystaniu broni z żelaza, prochu oraz koni. W 1519 r. udało się Hernanowi Cortesowi z pomocą kilku setek żołnierzy zająć aztecką stolicę Tenochtitlan z 200.000 mieszkańców (dzisiaj miasto Meksyk) oraz uwięzić azteckiego króla Montezumę. Pewną rolę odgrywało przy tym religijne przekonanie Azteków, że zza morza przybędzie biały bóg. 1531/1533 Francisco Pizarro podbił imperium Inków. Ważnym powodem tych podbojów było poszukiwanie srebra i złota. Pewną rolę odgrywała też chęć krzewienia chrześcijaństwa na nowych terenach.

Powstanie mocarstw kolonialnych

Pierwszymi mocarstwami kolonialnymi stały się Portugalia i Hiszpania. W koloniach zakładano wielkie plantacje (trzcina cukrowa, kakao, kawa, tytoń, bawełna). Te towary, a także futra, drewno i rum wysyłano do Europy. Z Afryki przywożono niewolników by pracowali w nowych koloniach na plantacjach. Z Europy transportowano gotowe produkty takie jak tekstylia, wytwory z metalu itp. W ten sposób powstał tzw. handel trójkątny.

W koloniach wyzyskiwano ludność miejscową, zmuszając ją do pracy w kopalniach albo na polach. Wiele osób zmarło także z powodu chorób przyniesionych przez Europejczyków. Miejscowej ludności często narzucano nową chrześcijańską wiarę i niszczone stare tradycje i zwyczaje. Wypiszczająco działał także alkohol, którego wpływ na tubylców był szczególnie tragiczny, bowiem wielu mieszkańców Ameryki szybko popadało w uzależnienie od alkoholu.

Handel światowy

Od XV w. w Chinach podatki płacono wyłącznie w srebrze. W ten sposób powstał znaczny popyt na srebro. Wykorzystali to Hiszpanie, którzy srebro z Ameryki przewozili do Chin by zakupić tam towary luksusowe takie jak jedwab, przyprawy, złoto itp. i przywieźć je do Europy. Od XVII w. coraz więcej nowych krajów włączało się do kolonizacji nowego świata, przede wszystkim Anglii, Francuzi i Holendrzy.

Podporządkowanie innych kultur

Vor dem Eintreffen der Europäer existierten in Mittel- und Südamerika drei große Kulturen, die Azteken, Inka und Maya. Dank des Einsatzes von Eisenwaffen, Schießpulver und Pferden wurden sie in kurzer Zeit von den Europäer erobert. So gelang es 1519 Hernan Cortes mit Hunderten von Soldaten die aztekische Hauptstadt Tenochtitlán mit 200.000 Einwohnern (heute befindet sich dort Mexiko-Stadt) zu erobern und den Azteken König Montezuma gefangen zu nehmen. Eine Rolle spielte dabei eine religiöse Vorstellung der Azteken, die eine weiße Gottheit aus dem Übersee erwarteten. 1531-1533 eroberte Francisco Pizarro das Reich der Inka. Ein wichtigster Grund für diese Eroberungen war die Suche nach Gold und Silber. Eine gewisse Rolle spielte dabei auch der Missionsauftrag im Christentum.

Wysoko rozwinięte kultury – Europejczycy wierzyli, że przewyższają tubylców pod względem kulturowym. Faktycznie jednak różne zwyczaje czy mniejsze zaawansowanie techniczne nie oznacza, że były to słabiej rozwinięte kultury. Aztecy żyli w dużych miastach, które nie ustępowały miastom europejskim. Budowali skomplikowane akwedukty, kanały i tamy, a także posiadali własny system edukacji. Z dzisiejszego punktu widzenia mniej cywilizowane zachowania takie jak np. składanie ofiar z ludzi powinno się jednak porównać z sytuacją na kontynencie europejskim. W końcu w ówczesnej Europie wierzono w upuszczenie krwi, kąpano się nie częściej niż dwa razy do roku czy palono „czarownice“ na stosach.

Uczeń potrafi po zakończeniu cyklu lekcji: cele i kompetencje

Temat 1.

Uczniowie potrafią zbadać i ocenić życie Azteków z perspektywy Hiszpan; potrafią wskazać i ocenić rozwój na kontynencie amerykańskim przed przybyciem Kolumba np. uprawa warzyw, owoców i zbóż.

Uczniowie potrafią rozróżnić między dowiedzioną wiedzą historyczną a fikcją źródeł historycznych na temat ofiar ludzkich w państwie Azteków; potrafią wyjaśnić, dlaczego historia składania ofiar ludzkich w państwie Azteków jest wciąż pisana na nowo z różnych perspektyw.

Temat 2.

Uczniowie potrafią wskazać przyczyny podboju kontynentu amerykańskiego przez Europejczyków i je omówić, potrafią zbadać, opisać i ocenić skutki podboju Ameryki południowej dla życia rdzennych mieszkańców Ameryki.

Uczniowie potrafią zastanowić się i ocenić różnice w stosowaniu terminu *odkrycia* posługując się indywidualnymi wartościami (np. prawo, poczucie sprawiedliwości), potrafią mówić o podobieństwach i różnicach między poglądami historycznymi (tekst autora) a współczesnymi wartościami (Eduardo Galeano).

Temat 3.

Uczniowie potrafią wyjaśnić znaczenie handlu trójkątnego dla wszystkich trzech kontynentów, potrafią opisać transport przez Atlantyk z perspektywy niewolnika, potrafią wyjaśnić jak działał handel niewolnikami z perspektywy ówczesnych niewolników oraz kupców.

Uczniowie potrafią na podstawie wspomnień afrykańskiego niewolnika oraz listu europejskiego kupca porównać różne wyobrażenia na temat handlu niewolnikami, potrafią przy tym uwzględnić punkt widzenia postaci historycznych.

Literatura, linki, wycieczki

Aztekowie, Encyklopedia PWN <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Aztekowie;3872921.html>

Robert Draper, Tajemniczy Aztek. Duchowość, która „tkwi w psychice Meksyku”, National Geographic <https://www.national-geographic.pl/artukul/tajemniczy-aztek>

Aztekowie – audycje Dariusza Aleksandrowicza oraz Elizy Bojarskiej, Polskie Radio

<https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1558080,Aztekowie-cywilizacja-zniszczona-z-dnia-na-dzien>

Naukowcy odkryli, co zabiło Azteków, Rzeczpospolita <https://www.rp.pl/Historia/180119420-Naukowcy-odkryli-co-zabilo-Aztekow.html>

Czy Francisko Pizarro zniszczył kulturę inkaską? Audycja, Polskie Radio <https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/977514,Potega-i-upadek-panstwa-Inkow>

Bibliografia

https://en.wikipedia.org/wiki/Aztecs#/media/File:Tlatelolco_Marketplace.JPG

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Joachim_Beuckelaer_-_The_Vegetable_Market_-_WGA2124.jpg

https://en.wikipedia.org/wiki/Hern%C3%A1n_Cort%C3%A9s#/media/File:Cortez_&_La_Malinche.jpg

https://pl.wikipedia.org/wiki/Bitwa_pod_Tenochtitl%C3%A1n#/media/Plik:Battle_Spanish_Otomies_Metzitlan.jpg

https://de.wikipedia.org/wiki/Tenochtitlan#/media/Datei:Murales_Rivera_-_Markt_in_Tlatelolco_3.jpg

Temat 1

Aztecycy i Hiszpanie – wysokorozwinięta kultura trafia na kulturę pierwotną?

Metoda: karty pracy, praca indywidualna. Czas: 45 min.

I. Wstęp (Zał. 4.1 jako podstawa)

Uczniowie przyglądają się dwóm zdjęciom: rekonstrukcji targu azteckiego oraz obrazowi przedstawiającemu targ europejski. Uczniowie opisują co widać oraz wskazują podobieństwa i różnice między obu targami.

II. Rozwinięcie (praca indywidualna)

Uczniowie opracowują kartę pracy (Zał. 4.2, karta pracy)

Odpowiedzi do zad. 5: rośliny od lewej (gwiazdką oznaczone zostały rośliny, które pochodzą z Europy): słońce, tytoń, awokado, ***agrest**, orzeszki ziemne, ziemniaki, pomidory, ***maliny**, ananas, papryka, kukurydza, ***orzechy laskowe**, kakaowiec (czekolada jako produkt), papryczki chili, Chili Paprika, dynia, fasola, ***figi**.

Do pogłębienia tematu nadaje się także mapa interaktywna w języku angielskim: <https://blog.ciat.cgiar.org/origin-of-crops/>

Wskazówka: pochodzące z Ameryk rośliny były uprawiane tam na długo przed przybyciem Kolumba. Większość z nich była hodowana przez ludność miejscową na przestrzeni stuleci np. ziemniaki, kukurydza. Większość z tych upraw była znana już ok. 10.000 lat p.n.e.

III. Zakończenie (praca w klasie)

Impuls do dyskusji podsumowującej: „Aztecycy i Hiszpanie – wysokorozwinięta kultura trafia na kulturę pierwotną?”

Temat 2

Europejczycy w Ameryce – „Odkrycie“ czy podporządkowanie oraz wyzysk obcych kultur

Metoda: analiza tekstu, analiza źródła, praca indywidualna: Czas: 45 min.

I. Wstęp

Uczniowie opisują trzy ilustracje (Zał. 4.3, wstęp). Przedstawione na nich są: pierwsze spotkanie Hernana Cortesa i azteckiego króla Montezумы, bitwa o Tenochtitlán oraz hołd ostatniego azteckiego króla (ostatnia ilustracja znajduje się także na str. 34, Q5).

Uczniowie potrafią wskazać nazwiska hiszpańskiego zdobywcy oraz azteckich władców.

Impuls: „Na ile do ilustracji pasuje stosowanie terminu «odkrycia»?”

II. Rozwinięcie (praca indywidualna, Zał. 4.4 karta pracy jako podstawa)

Uczniowie czytają tekst „Podbój imperium Azteków” na str. 33 oraz tekst na str. 34-35. Opracowują zadania (Zał. 4.4. karta pracy).

Uczniowie opisują stosunki między konkwistadorami i Aztekami oraz wyjaśniają, w jaki sposób postępowali Europejczycy w nowych koloniach. Uczniowie rozumieją dlaczego dominująca część lokalnych sposobów życia zniknęła.

III. Zakończenie

Nauczyciel kontroluje wyniki pracy. Na zakończenie jedna osoba z klasy głośno czyta wiersz „Odkrywanie” ŻR. 3 str. 5. Potem następuje dyskusja na ten temat. Możliwe pytania do pogłębienia tematu w trakcie dyskusji:

„Oceńcie, jak co oznacza termin «odkrycia» dla rdzennych mieszkańców Ameryk.”

„Na ile uprawnione jest mówienie o «odkryciach»?”

„Poszukajcie innego terminu, który lepiej pasuje do opisywanej historii.”

*Zadanie dodatkowe

Porównaj sposób działania Hiszpanów oraz Azteków i Inków. Wyясnij, dlaczego kilkuset hiszpańskich żołnierzy mogło podbić tak wielkie imperia.

Temat 3

Handel trójkątny – na ile jego powstanie wpłynęło na rozwój gospodarki światowej?

Metoda: analiza źródła, praca indywidualna. Czas: 45 min.

I. Wstęp

SuS oglądają Il. 7 na str. 37. Stwierdzają, że przedstawieni tam ludzie, są niewolnikami z Afryki.

Impuls: „Jakie jest Wasze stanowisko wobec handlu ludźmi?”

II. Rozwinięcie (praca indywidualna, dyskusja w klasie, Zał. 4.5 jako podstawa)

Uczniowie opracowują kartę pracy na temat handlu oraz niewolnictwa (Zał. 4.5 karta pracy). Definiują czym są kolonie i wskazują na mocarstwa kolonialne. Wyjaśniają znaczenie handlu trójkątnego i jego znaczenie dla życia ludzi w Afryce oraz Europie. Oceniają działanie handlu trójkątnego przede wszystkim z punktu widzenia handlu niewolnikami.

III. Zakończenie

Impuls: „Oceń, czy zaspokajanie potrzeb Europejczyków poprzez handel trójkątny można moralnie usprawiedliwić”

Impuls 2: „W Europie było stosunkowo niewielu niewolników. Większość z nich mieszkała i pracowała w koloniach europejskich w Amerykach. Oceń, czy fakt, że kolonie znajdowały się daleko od kontynentu europejskiego miało wpływ na akceptację dla istnienia niewolnictwa.”

*Zadanie dodatkowe.

Analiza źródła

A1: Włoski kupiec Francesco Datini pisał pod koniec XV w. do swojego partnera handlowego.

Bądź proszę tak miły i zakup mi tam jedną matą niewolnicę. Powinna być młoda i prosta, tak mniej więcej między ósmym i dziesiątym rokiem życia, dobrze zbudowana i tak silna, żeby wytrzymać dużo ciężkiej pracy, ponadto powinna być zdrowa i mieć łagodną naturę, tak bym mógł ją wychować tak jak mi się podoba. Będzie tutaj tylko zmywać naczynia, nosić drewna oraz chleb do pieca i wykonywać dalsze podobne prace... bowiem mam już jedną niewolnicę, która dobrze piecze chleb, gotuje i podane do stołu.

Origo, Iris: Im Namen Gottes und des Geschäfts. Lebensbild eines toskanischen Kaufmanns der Frührenaissance. Francesco di Marco Datini, München 1985, str. 175.

Wersja do pracy samodzielnej

Metoda: napisanie wypracowania. Czas: 1 tydzień.

FORMA (PRZEDSTAWIENIE)

- Napisz wypracowanie na 1-2 stron A4. Użyj czcionki o wielkości 12, typ czcionki: Arial, normalny odstęp między linijkami, margines na 2-3 cm.
- Podziel swoje wypracowanie na:
  - wprowadzenie (Na jaki temat jest wypracowanie?).
  - rozwinięcie (Co udało mi się dowiedzieć?)
  - zakończenie (Jakie znaczenie ma dla mnie ten temat?).
- Podziel swoje wypracowanie na akapity, ale nie pisz: „strona tytułowa..., rozwinięcie..., zakończenie...”!).

FORMA (TEKST)

- Opisz własnymi słowami czego się dowiedziałeś. Nie kopiuj cudzego tekstu! Takie kopiowanie jest oszustwem i oznacza, że otrzymasz ocenę negatywną za zadanie.
- Jeśli chcesz użyć fragmentów cudzego tekstu umieść je w cudzysłowie jako cytaty.
- Wykorzystaj w swoim tekście terminy fachowe takie jak np. *handel trójkątny*.
- Zwróć uwagę na pisownię i gramatykę.

FORMA (ILUSTRACJA)

- Umieść w wypracowaniu co najmniej jedną ilustrację z podręcznika lub z Internetu i odwołaj się do niej we właściwym miejscu.

FORMA (ŹRÓDŁA)

- Jeśli chcesz wykorzystać jako źródło teksty lub ilustracje z Internetu, na oddzielnej stronie umieść linki do tych tekstów lub ilustracji. Wszystkie linki opisz w identyczny sposób: Tytuł, link (data odwiedzenia danej strony).
Przykład: Co by było gdyby Kolumb nie odkrył Ameryki?
<https://www.polskieradio24.pl/39/156/Artykul/953312,Co-by-bylo-gdyby-Kolumb-nie-odkryl-Ameryki>
(17.11.2020).

TEMAT

- Opisz życie Azteków.
- Opisz hiszpańską politykę wobec Ameryki. Użyj terminu „konkwistadorzy”.
- Wyjaśnij, w jaki sposób funkcjonowały pierwsze mocarstwa kolonialne.
- Wyjaśnij, kto stał się konkurencją dla tych mocarstw.
- Wyjaśnij, w jaki sposób funkcjonował handel światowy w XVI i XVII w. Użyj terminu „handel trójkątny”.
Wyjaśnij, jaką rolę w handlu światowym odgrywała Azja.
- Oceń handel niewolnikami z perspektywy mieszkańców Afryki i Europy.
- Oceń, czy taka forma handlu jest sprawiedliwa. Uzasadnij swoje zdanie.

Tytuł wypracowania sformułuj samodzielnie!